

Kommittédirektiv

Uppdragstagares rätt till ersättning i arbetslöshetsförsäkringen

Dir.
2010:128

Beslut vid regeringssammanträde den 2 december 2010

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag till hur uppdragstagares rätt till arbetslöshetsersättning ska regleras i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF).

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga, kategorisera och redogöra för olika typer av uppdragstagare,
- redogöra för skillnader mellan uppdragstagare, arbetstagare och företagare i arbetslöshetsförsäkringen,
- identifiera och föreslå långsiktigt hållbara kriterier och bedömningsgrunder för uppdragstagare och deras ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen, och
- föreslå lämplig form av reglering samt utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 7 juni 2011.

Arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen är en viktig del i det svenska välfärdssystemet. Arbetslöshetsförsäkringen är allmän så till vida att den omfattar alla som förvärvsarbetar och uppfyller ett arbetsvillkor, både arbetstagare och företagare.

Arbetslöshetsförsäkringen innehåller till viss del olika regler vid prövning och beräkning av arbetslöshetsersättning för den som före arbetslösheten var arbetstagare och den som före arbetslösheten bedömts som företagare av arbetslöshetskassan. Det innebär att den arbetssökandes arbetslöshetskassa inledningsvis måste bedöma om en arbetssökande ska omfattas av reglerna för arbetstagare eller reglerna för företagare innan kassan kan pröva och beräkna den arbetssökandes rätt till arbetslöshetsersättning.

Uppdraget

Kartläggning av uppdragstagare

Uppdragstagare är personer som åtar sig uppdrag från en eller flera uppdragsgivare. Uppdragstagare skiljer sig från arbetstagare genom att det inte finns något anställningsförhållande gentemot uppdragsgivaren och genom att förhållandet normalt kännetecknas av viss självständighet i relation till uppdragsgivaren.

Uppdragstagare förekommer inom många olika yrkesgrupper, t.ex. tolkar och kulturarbetare. Vissa uppdragstagare ställer sin arbetskraft till en uppdragsgivares förfogande medan andra bedriver verksamhet i företagsform och har en mer självständig ställning i förhållande till den som han eller hon utför uppdraget åt. Vissa uppdragstagare använder sig av fakturerings- eller s.k. egenanställningsbolag. Det är därför möjligt att ersättningsrätten borde regleras olika för olika typer av uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen.

Utredaren ska därför

- kartlägga, kategorisera och redogöra för olika typer av uppdragstagare, och
- redogöra för skillnaden mellan uppdragstagare, arbetstagare och företagare i arbetslöshetsförsäkringen.

Kartläggningen och kategoriseringen ska utgöra en utgångspunkt för utredningens arbete.

Hur ska uppdragstagare regleras i arbetslöshetsförsäkringen?

I lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring finns ingen definition eller reglering av uppdragstagare och uppdragstagares rätt till arbetslöshetsersättning utan frågan behandlas i äldre förarbeten och i rättstillämpning. Vid prövning av en uppdragstagares rätt till ersättning gör arbetslöshetskassan en bedömning av om uppdragstagaren ska omfattas av reglerna för arbetstagare eller reglerna för företagare.

Avgörande för vilka regler en uppdragstagare ska omfattas av är graden av självständighet hos uppdragstagaren gentemot uppdragsgivaren vid utförandet av uppdraget. En uppdragstagare som av arbetslöshetskassan bedöms som "självständig" omfattas enligt arbetslöshetskassornas rättstillämpning av företagarreglerna i arbetslöshetsförsäkringen, medan en uppdragstagare som bedöms som "osjälvständig" omfattas av reglerna för arbetstagare.

Vid bedömningen av om en uppdragstagare ska anses som självständig eller osjälvständig gör arbetslöshetskassan en bedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Ett kännetecken för en självständig uppdragstagare är att denne oftast bedriver sin verksamhet i bolagsform eller som enskild näringsverksamhet. Ett annat kännetecken för en självständig uppdragstagare är att han eller hon på eget ansvar och utan kontroll eller arbetsledning från uppdragsgivarens sida utför de uppdrag som han eller hon har åtagit sig. Ytterligare ett kännetecken är att den självständiga uppdragstagaren, om arbetet är av den arten att det är möjligt, får utföra arbetet på

den plats som han eller hon själv bestämmer, t.ex. i egen lokal. En självständig uppdragstagare kan normalt åta sig uppdrag för flera uppdragsgivare samtidigt och använder vanligen egna maskiner, redskap och råvaror. Han eller hon står för samtliga utgifter för arbetets utförande. Den totala kostnaden för uppdragets utförande debiteras uppdragsgivaren enligt ett i förväg träffat avtal. En osjälvständig uppdragstagare har däremot typiskt sett en betydligt mindre självständig ställning i förhållande till uppdragsgivaren. En osjälvständig uppdragstagare kännetecknas normalt av att han eller hon inte har någon registrerad firma eller bolag utan endast ställer sin arbetskraft till förfogande och utför uppdrag på en av uppdragsgivaren bestämd plats där arbetet och tidsåtgången kan kontrolleras. Uppdragsgivaren tillhandahåller vanligen lokal för verksamheten, inventarier och redskap. Ett annat kännetecken för en osjälvständig uppdragstagare är att han eller hon endast har en eller ett fåtal uppdragsgivare. Ytterligare en omständighet som talar för att det är fråga om en osjälvständig uppdragstagare är att förhållandet till uppdragsgivaren är varaktigt. Den osjälvständiga uppdragstagaren ersätts normalt för uppdraget efter den tid som arbetet krävt eller i form av en garanterad lön.

I vilken omfattning ett uppdrag som uppdragstagare utförs varierar mellan olika individer. Vissa uppdragstagare utför sitt uppdrag på heltid medan andra utför sitt uppdrag på deltid. Det hör inte till ovanligheten att uppdraget kombineras med en eller flera andra sysselsättningar såsom anställning som arbetstagare eller verksamhet i bolagsform eller som enskild näringsverksamhet.

Nuvarande hantering av uppdragstagares ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen, samt den omständigheten att ett uppdrag som uppdragstagare kan kombineras med en eller flera andra sysselsättningar, medför att det är svårt för en uppdragstagare att förutse om han eller hon kommer att omfattas av reglerna för arbetstagare eller reglerna för företagare. Regeringen anser att det är viktigt att en arbetsökande kan förutse enligt vilka regler som hans eller

hennes ersättningsrätt kommer att prövas och att det, om möjligt, bör framgå av författningstext.

Utredaren ska därför

- redogöra för de kriterier som utvecklats i förarbeten och rättstillämpning,
- redogöra för hur uppdrag som uppdragstagare kombinerat med anställning eller företagande kan påverka rätten till och beräkningen av arbetslöshetsersättning,
- identifiera och föreslå långsiktigt hållbara kriterier och bedömningsgrunder för uppdragstagare och deras ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen, och
- föreslå lämplig form av reglering samt utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska beräkna eventuella kostnadskonsekvenser för arbetslöshetsförsäkringen och Arbetsförmedlingen som förslagen medför.

Utredaren ska även beräkna de administrativa kostnader som förslagen medför för arbetslöshetskassorna. Vidare ska utredaren beräkna de administrativa kostnader och övriga effekter för näringslivet och för företagen som förslagen medför. Om förslagen bedöms medföra kostnadsökningar för det allmänna ska utredaren föreslå en finansiering. Utredaren ska även redogöra för om förslagen har några konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska vid behov samråda med Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, arbetsmarknadens parter och Arbetslöshetskassornas Samorganisation.

Utredaren ska också beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och inom EU.

Uppdraget ska redovisas senast den 7 juni 2011.

(Arbetsmarknadsdepartementet)